

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / R. ter Beek

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN 193

R. ter Beek

De stem van de herder

MEDITATIEF 198

J.M.A. Groeneveld

Liturgievernieuwing

WANDELEN MET GOD 199

H.J. Messelink

Kinderlijk bidden

ACHTERGRONDEN 201

E.A. de Boer

Vasten en vrijen

KERK IN ORDE 204

M. te Velde

Kerkorde en kerkzang

en verder...

Meegelezen

DE STEM VAN DE HERDER

Op een lentedag dit jaar kreeg ds. Beekman, voorzitter van de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk, bezoek. Op de stoep stond een collega, ds. M.D. Geuze van Noorden (Z.H.). Hij had een boodschap voor de synode bij zich. Niet van hemzelf, maar van Jezus Christus. Ds. Geuze heeft opgeschreven wat hem was gezegd. Hij heeft de boodschap door vrienden laten toetsen. Hij heeft haar aan zijn kerkeraad voorgelegd. Hij heeft haar besproken met een predikantenkring. En nu komt hij haar persoonlijk overhandigen aan de voorzitter van de synode met het verzoek haar in de synodevergadering te laten toetsen aan de Heilige Schrift en aan de praktijk van het 'Samen op weg'-proces. Er volgt een open gesprek. De broeders besluiten het onderhoud met gezamenlijk gebed.

De boodschap is op dezelfde manier ook ter hand gesteld aan dr. Blei van de Evangelisch-Lutherse Kerk en aan ds. Boomsma, toen nog praeses van de synode van de Gereformeerde Kerken (syn.).

Toen na verloop van tijd bleek dat de synodeleden niet op de hoogte waren gebracht van de boodschap, is een vorm van publikatie gezocht. Uiteindelijk verscheen ze in het 'Wekelijks orgaan van de Gerefor-

meerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk', *De Waarheids-vriend* van 22 september 1994. Vanaf dat moment kon iedereen er kennis van nemen in de vorm die bij dit artikel is afgedrukt.

Toetsing

Ds. Geuze heeft gevraagd om toetsing. Dat de Here Jezus zelf aan het woord is, wil kennelijk niet zeggen dat de tekst klakkeloos kan worden aanvaard als profetie. Geuze zegt later in een interview: 'Deze boodschap is geen openbaring in de zin dat het iets nieuws is. Het is een toespitsing van Gods Woord', een bevestiging van wat God eerder aan mij en aan anderen

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. TE VELDE,
DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGEREDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A.L.Th. DE BRUIJNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C.J. DE RUIJTER,
DS. A. DE SNOO, DRS. H. VELDMAN.

MEDEWERKERS:

J.J.D. BAAS, DRS. C.J. HAAK,
J.M. DE JONG, DRS. J. SMELIK.

REDACTIE-ASSISTENT:

W.L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (05202) 31201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTJES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zeepost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie is op cassette verkrijgbaar bij de Stichting Bralectah. Tel. (05210) 15946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,63 per mm. Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

heeft gegeven. En: 'Dit is een tijdwoord uit de hemel'. Hij noemt het 'gemeenteprofetie' in onderscheid van de profetie die in de Bijbel is vastgelegd. Deze gemeenteprofetie is onvolkomen en moet worden getoetst. 'Er kleven menselijke gebreken aan.'

Het is voor een christenmens die deze profetie leest heilzaam te beseffen, dat het inderdaad zo is. Jezus Christus in de hemel aan de rechterhand van zijn Vader weet ervan. Hij is erbij. Hij weet van de vergaderingen van de kerkeraad, van de classis. Hij is erbij op de generale synode. Hij schaamt zich daar niet voor. Hij investeert ook in die zaken de kracht van zijn Geest en bloed.

Hij volgt de broeders op huisbezoek. Hij gebruikt het werk van de predikanten op de kansel en van de ouderlingen in de wijk voor zijn werk. Het werk in de kerk en aan de kerk, het werk in de wereld, de evangelisatie, de zending, de christelijke zorg – het heeft zijn hart. Gelovige ouders die hun kinderen ten doop houden, die hun kinderen biddend de weg wijzen in respect voor God en zijn Woord. Christenleraars (m/v) die de kinderen vertellen van de grote daden van God, van zijn Zoon en van zijn Geest. Hij heeft er belang bij. Zijn eer als verlosser is er mee gemoeid. Wie zich bij de boodschap van ds. Geuze afvraagt, of de Here Jezus vanuit de hemel vandaag iets te zeggen heeft over het kerkelijke leven, ook over het 'Samen op weg'-proces, hoeft niet te aarzelen. Het antwoord is: ja. Jezus Christus is naar de hemel gegaan om zitting te nemen op de troon, maar de Heilige Geest deelt Hem en al het zijne uit aan zijn gemeente op aarde: zijn Woord, zijn bloed, zijn heerlijkheid, zijn kracht. Zo is Hij nabij tot het einde van de wereld. Dat maken de gelovigen mee.

Letterlijk?

In deze boodschap wordt de Here Jezus letterlijk geciteerd, of mis-

schien beter: sprekend ingevoerd. Is dat vreemd? Voor gereformeerde mensen misschien niet zo. We kennen allemaal de passage uit het avondmaalsformulier waar de woorden van onze Here over het brood als zijn lichaam en de beker als 'het nieuwe verbond in mijn bloed' worden geparafraseerd: *'Zo dikwijls u van dit brood eet en uit deze beker drinkt, zal dat voor u een betrouwbaar onderpand zijn, dat u aan mijn hartelijke liefde en trouw herinnert en daarvan verzekeret. Ik heb immers voor u, omdat u anders de eeuwige dood had moeten sterven, mijn lichaam aan het kruis in de dood gegeven en mijn bloed vergoten. En Ik voed en verkwik uw hongerige en dorstige zielen met dit mijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot het eeuwige leven. Dit is even zeker als dit brood voor uw ogen gebroken en u deze beker gegeven wordt en u tot mijn gedachtenis dit brood eet en uit deze beker drinkt.'*

Hier wordt het onderwijs over het avondmaal kernachtig samengevat in een parafrase van de instellingswoorden en getransponeerd de Here Jezus zelf in de mond gelegd. Ik neem aan dat dit in de gereformeerde prediking geen uitzonderlijk verschijnsel is. Zeker in preken over uitspraken van de Here zullen passages kunnen voorkomen, die Hem sprekend invoeren terwijl tekst, uitleg en toepassing worden gecombineerd. Zolang het verband met de tekst uitdrukkelijk zichtbaar blijft en de nodige zorgvuldigheid in acht genomen wordt, is daar m.i. geen bezwaar tegen.

Zo moeten we de tekst van ds. Geuze ook zien, lijkt me. Een flard uit de serieuze en intense bezinning van deze predikant over wat de Schrift zegt over het 'Samen op weg'-proces waar de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland (syn.) en de Evangelisch-Lutherse Kerk in verwickeld zijn. Letterlijk ds. Geuze, maar niet per se daarom minder 'profetisch'. Wie dit 'gemeenteprofetie' wil noemen, ga zijn gang. Hij

Boodschap voor het 'Samen op weg'-proces

Aan de Generale Synoden van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden.

Geliefde opzieners over Mijn gemeente,

Reeds een aantal jaren bent u bezig met een poging om de kerkelijke breuken, die in het verleden geslagen zijn, te herstellen om tot één vernieuwde kerk te komen.

U doet dit echter zonder verootmoediging en schuldbelijdenis tegenover Mij, de Heere Jezus Christus, het Hoofd van Mijn duurgekochte gemeente, tegenover elkaar, tegenover de andere kerken, tegenover het Nederlandse volk, tegenover Mijn oogappel Israël, tegenover de volkeren die u vroeger hebt gekolonialiseerd en tegenover de bewoners van Afrika, die u als slaven hebt verhandeld.

U doet dit zonder terugkeer tot het geschreven Woord van Mijn Vader – het Woord alleen en het Woord geheel – en zonder terugkeer tot Mij, de levende Christus, van Wie de geloofsbelijdenissen van Mijn gemeente door de eeuwen heen getuigen. Het geschreven en het als antwoord daarop beleden Woord worden wel genoemd, maar zij vormen niet het kloppende hart van het Samen op weg-proces.

Er is in uw kerken geen sprake van opwekking en vernieuwing door Mijn Geest als doorwerking van pinksteren met alle bedieningen en gaven overeenkomstig Mijn geschreven Woord. Daarom bent u momenteel niet in staat om tot een eigentijds belijden te komen, in gehoorzaamheid aan Mijn Woord en onder leiding van Mijn Geest, dat als een getuigenis in het heden geestelijke, gemeentelijke en kerkelijke eenheid schept.

Daarom zoekt u uw kracht in een kerkorde als band van gemeenschap voor de vernieuwde kerk, wat in strijd is met Mijn geschreven Woord. Ik vergader en onderhoud Mijn gemeente in de eenheid van het ware geloof. Een kerkorde moet daaraan dienstbaar zijn.

Ga niet door op deze verkeerde weg, maar kom tot bezinning en bekering. Maak de hele situatie van kerk, staat en samenleving in uw land tot voorwerp van uw zorg. Roep op tot gebed, verootmoediging en schuldbelijdenis. Geef daar concreet gestalte aan door uw voorbeeld en leiding. Breng een diepgaande bezinning op gang in de plaatselijke gemeenten op de inhoud van het geloof en op de eenheid en verdeeldheid van Mijn gemeente in uw land in het licht van Mijn Woord en Mijn daden in de geschiedenis van uw volk.

Bereid Mijn gemeente en uw volk voor op Mijn spoedige komst en op Mijn Koninkrijk voor Israël en de volkeren, opdat Mijn dag u niet zal overvallen als een dief in de nacht. Zet u voor alles in voor een opwekking en vernieuwing door Mijn Heilige Geest en wacht op Mij, op tekenen van Mijn hoge goedkeuring. Mijn vraag aan u is: 'Zou Mijn aangezicht moeten meegaan om u gerust te stellen?' Laat uw antwoord zijn: 'Indien Uw aangezicht niet meegaan zal, doe ons van hier niet optrekken' (Ex. 33 : 14, 15).

Laat op u toch niet van toepassing zijn: 'En zij genezen de breuk van de dochter van Mijn volk op het lichtste, zeggende: Vrede, vrede, doch daar is geen vrede' (Jer. 6 : 14; 8 : 11). Geef gehoor aan het profetische woord: 'Laat ons onze harten opheffen mitsgaders de handen tot God in de hemel, zeggende: Wij hebben overtreden en wij zijn wedserspanning geweest, daarom hebt Gij niet gespaard' (Klaagl. 3 : 40-42).

Ook nu geldt Mijn belofte: 'En wanneer Mijn volk, waarover Mijn naam genoemd wordt, zich verootmoedigt en bidt, en zij Mijn aangezicht zoeken, en zich bekeren van hun boze wegen; zo zal Ik uit de hemel horen en hun zonden vergeven, en hun land genezen' (2 Kron. 7 : 14).

Luister naar Mijn woorden, 'opdat Ik niet kom en de aarde (het land) met de ban sla' (Mal. 4 : 6).

In deze boodschap richt Ik Mij niet alleen tot u, maar tot Mijn hele gemeente in Nederland; tot alle plaatselijke gemeenten binnen en buiten uw kerken van welke richting ook.

mei 1994

'Blust de Geest niet uit – Veracht de profetieën niet. Beproeft alle dingen; behoudt het goede' (1 Thess. 5 : 19-21).

Naschrift: Deze boodschap is door ds. M.D. Geuze, hervormd predikant te Noorden (Z.H.), ontvangen tijdens persoonlijke bezinning en gebed. Na bespreking in de kerkeraad en in een kring van predikanten is zij ter hand gesteld aan de moderamina van de drie synoden met het verzoek haar in de synodevergadering te toetsen aan de Heilige Schrift en aan de praktijk van het 'Samen op weg'-proces. Ds. Geuze vraagt gebed voor een open deur voor deze boodschap en voor de bezinning erop tot zegen van de kerken.

loopt wel kans op die manier een discussie op te roepen over de vorm, en daarmee een alibi te leveren om over de inhoud te zwijgen. Waarom je best doen om uit te leggen dat het meer is dan gewoon een preek, om je vervolgens gedrongen te voelen je best te doen uit te leggen dat het niet meer wil zijn dan het al geopenbaarde Woord van God en vragen om toetsing aan dat Woord?

De Heilige Geest schaamt zich er niet voor zich te bedienen van 'het laten horen, lezen en overdenken van het evangelie', van 'aansporingen, dreigementen, beloften' om Gods genadewerk te doen (*Dordtse Leerregels*, hst. 5, art. 14). Het is zelfs de eer van God niet te na, om het genadegeschenk van de wedergeboorte definitief te verbinden aan 'het heilig onderwijs van het evangelie', concreet: 'de bediening van het Woord, van de sacramenten en van de kerkelijke tucht' (*idem*, hst. 4, art. 17). Ds. Geuze zal toch niet in de val willen lopen waar het slotartikel van hoofdstuk 4 van de *Dordtse Leerregels* voor waarschuwt?

Niet verder, eerst terug

Wat te zeggen van de boodschap zelf? Ds. Geuze zelf zegt over de strekking: 'Ik hoor in de boodschap geen afwijzing van "Samen op weg" als zodanig. Wel een dringende oproep tot bekering en verootmoediging. (...) Maar er staat niet in de boodschap dat je uit de kerk moet stappen als dit doorgaat. Dat is ook veel te voorbarig, dat is de zonde van het vooruitgrijpen. Het probleem is, dat ik in het huidige "Samen op weg"-proces niet de harteklop van het Woord en van de kerk der eeuwen verneem. Het accent ligt op de kerkorde en niet op het belijden, op de organisatie en niet op de geestelijke vernieuwing.'

De kern van de tekst is de zin: 'Ik vergader en onderhoud Mijn gemeente in de eenheid van het ware geloof'. We horen hier de *Heidel-*

bergse Catechismus (vr. en antw. 54) terug. Dat is volgens ds. Geuze ook overeenkomstig het geschreven Woord, de eenheid van de kerk moet de eenheid van Schrift en belijdenis zijn. Hier geeft de boodschap geen verwijzingen naar bijbelteksten, maar wie terug wil naar de Schrift kan de verwijzingen bij vraag en antwoord 54 nagaan. Zie ook bij de passage in artikel 28 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis: 'Zo wordt de eenheid van de kerk bewaard; men onderwerpt zich aan haar onderwijzingen tucht... als leden van eenzelfde lichaam'. Het verwijt aan de synoden is dat zij wel eenheid nastreven maar zonder terugkeer tot 'het geschreven en het als antwoord daarop beleden Woord' (Schriften belijdenis staan hier wel erg dicht op elkaar!). Niet verder samen op weg, eerst terug naar Schrift en belijdenis.

Over hoe de Zoon van God vergadert en onderhoudt zijn gemeente in eenheid van het ware geloof en hoe de gelovige zelf de eenheid van de kerk in de praktijk brengt, zie 2 Kron. 30 : 8; Ps. 122 : 1; 129 : 4, 5; Jes. 2 : 3; Matt. 11 : 28-30; 16 : 18; Joh. 10 : 11, 16, 28; 17 : 21; Hand. 2 : 42; 1 Kor. 12 : 7, 27; Ef. 4 : 3-6, 11-13, 16; 5 : 25, 26; Kol. 3 : 15; 1 Tim. 3 : 15; Hebr. 10 : 25; 13 : 17.

Aanwijzing van de zonde

Belangrijk voor profetie die de weg naar bekering wil wijzen, is dat de zonde duidelijk wordt aangegeven. Het trof me in Klaagliederen 2 : 14 dat daar Jeruzalems profeten wordt verweten dat ze door over de zonde van het volk te zwijgen de weg tot bekering opgebroken hielden.

*Uw profeten hebben voor u geschouwd
wat ijdel was en hol,
zij hebben uw ongerechtigheid niet
onthuld
om uw lot nog te keren,*

*zij hebben voor u orakels geschouwd,
ijdel en misleidend.*

Zo worden ze mede verantwoordelijk gesteld voor de uitbarsting van goddelijke toom die Juda en Jeruzalem treft in 587 voor Christus. Het gaat hier vermoedelijk over profeten die Gods oude beloften aan het volk verkondigden zonder de zonde van het volk aan te wijzen en te vertellen dat vasthouden aan die zonde ook Israëlieten uitsluit van de vervulling van die beloften. De eis van geloof en gehoorzaamheid bleef buiten beschouwing. Het volk liet zich door de beloften geruststellen en bleef ondertussen in eigenwilligheid meedoen met de dienst van andere goden in en bij de tempel van de enige ware God. Juist het aanwijzen van de zonde opent de weg tot bekering. Hoe analyseert ds. Geuze de zonde? Het streven naar eenwording wordt gehinderd door gebrek aan verootmoediging, aan schuldbelijdenis, aan terugkeer naar het Woord en de belijdenissen. Waarom zijn deze gebreken er? Kennelijk is de zonde: gebrek aan toewijding aan Schrift en belijdenis, gebrek aan openheid voor het werk van de Heilige Geest.

Ik twijfel niet aan het recht van spreken voor wie de drie kerken oproept tot terugkeer naar het Woord. Maar waarom alleen zeggen dat deze kerken het Woord van God hebben verlaten en niet vertellen hoe. Het tijdelijk stoppen van het 'Samen op weg'-proces wegens gebrek aan fundamentele geloofsovereenstemming is de bekering niet. Bekering zal zijn als de kerken zich opnieuw scharen onder het banner van Schrift en belijdenis. De oproep om dat te doen is de Nederlandse Hervormde Kerk en de Gereformeerde Kerken (syn.) van binnenuit en van buitenaf al vaak voorgehouden. Maar zowel de Hervormde Kerk en de Lutherse Kerk als de Gereformeerde Kerken (syn.) maken zich sterk voor een 'brede' kerk, ze willen ruimte bieden aan een variatie van visies op

de waarheid. Dat is de ongehoorzaamheid in geding. Deze ongehoorzaamheid is al jaren vastgelegd in kerkorden waaruit het toezicht op leer en leven van voorgangers en kerkleden is weggeschreven. Ten opzichte van deze situatie is het 'Samen opweg'-proces geen breuk. Integendeel, omdat deze gezamenlijke ongehoorzaamheidde moeder is van het 'Samen op weg'-proces, **kàn** dat de eenheid van het ware geloof nooit dienen.

Voorgangers en gelovigen

De voorgangers van de gelovigen in die kerken zijn geroepen de bekeringsweg open te maken door de zonde aan te wijzen. Er zijn geen onvoorwaardelijke heilsbeloften voor de Nederlandse Hervormde Kerk, voor geen enkele kerk. Ds. Geuze zegt: 'ik heb hoop voor de Nederlandse Hervormde Kerk vanwege Gods trouw aan Zijn werk. Die kerk wordt echt niet door mensen opgeheven, hoor'. Ik vertrouw erop: Gods trouw zal de gelovigen in de Hervormde Kerk redden. Ja, Hij zal in zijn trouw zijn kerk bewaren, maar zal Hij daarbij ook de Hervormde Kerk sparen? Heeft de Nederlandse Hervormde Kerk **sterkere** beloften gekregen dan de gemeenten van Klein-Azië? Van deze gemeenten rest enkel puin. Van het oudtestamentische Sion is alleen nog een klagmuur over. Heeft de Hervormde Kerk **sterkere** beloften ontvangen dan het oudtestamentische Israël? Dit volk heeft volgens de Klaagliederen de volstrekte duisternis gezien, de zwarte nacht van Gods afkeer van Israëls zonde. Zelfs de gelovige Israëliet die in Klaagliederen 3 aan het woord komt, zegt: ik had kunnen weten dat God al het onrecht dat mijn volk gedaan heeft niet ongestraft zou laten (vs. 34). Mensen kunnen de Hervormde Kerk niet opheffen. Maar God vernietigde Jeruzalem en sloeg het volk meedogenloos (Klaagl. 2) ten dage van zijn toom. Wat doen de voorgangers van de ware gelovigen binnen de Her-

vormde Kerk? Voelen degenen die zelf Schrift en belijdenis trouw willen blijven, zich medeverantwoordelijk voor een eigenwillige vorm van eredienst die de enige Heiland beledigt? Wat betekent het dat ze lid zijn van een lichaam dat het evangelie en de tegenspraak van het evangelie aan het woord laat op kansel en leerstoel? De gelovige mag blijven hopen. Maar mag hij zijn verzet tegen dwaling laten smoren door een kerkorde en mag hij zoveel geduld hebben met onbijbelse leer op preek- en leerstoelen als de 'breedte' van de Hervormde Kerk van hem vraagt?

De gelovige mag blijven hopen. Maar mag hij nog blijven hopen op herstel van de Nederlandse Hervormde Kerk? Jeremia heeft van de Here een keer moeten zeggen, dat zijn geduld met Jeruzalem en Juda op was (Jeremia 15). In Jesaja 65 bidt de profeet vanuit die werkelijkheid: 'Gij immers zijt onze Vader; want Abraham weet van ons niet en Israël kent ons niet; Gij, HERE, zijt onze Vader' en 'wij zijn geworden als degenen over wie Gij van ouds niet hebt geheerst, over wie uw naam niet is uitgeroepen'.

Wie goed leest, ontdekt dat de profetie die ds. Geuze doorgeeft, een 'typisch hervormd geluid' geeft. Ze past in een manier van denken die zich heeft neergelegd bij de stand van zaken in de Nederlandse Hervormde Kerk, tot en met de ambtelijke bevoegdheden van synodes en de onmacht van de gewone gelovigen zelf 'kerk te zijn'. Dat blijkt al uit de aanhef en de aanspraak. Hij zegt zelf in Koers: 'Omdat de boodschap door de Zender was gericht aan de synode, heb ik ze persoonlijk ter hand van de voorzitters gesteld'. Maar prof. Graafland heeft ergens opgemerkt over de geadresseerde 'Geliefde opzieners over Mijn gemeente': zijn dat de modramina van de synoden? 'Het zou m.i. meer op zijn plaats geweest zijn, wanneer Geuze deze boodschap van Christus' **wege** had gebracht bij de echte gemeente, **name-**

lijk die ambtelijk en gemeentelijk vergaderd is rondom Woord en sacrament.'

Inderdaad: waar is de kerk? Begin waar antwoord 54 van de Catechismus eindigt: bij de gelovige die zeker weet, er vast op vertrouwt en vrijmoedig belijdt dat hij van de gemeente die Jezus Christus vergaard, beschermt en onderhoudt een levend lid is en eeuwig zal blijven. Maak hem duidelijk waarover hij zich te verootmoedigen heeft, welke schuld hij erkennen moet, en waarvandaan hij terugkeren moet naar Schrift en belijdenis. Maar hij heeft recht op een kerk die het Woord betrouwbaar verkondigt, de sacramenten zuiver bedient en de tucht handhaaft. En vertel een synode die zich hinderlijk opstelt tussen die gelovige en Jezus Christus, die de stem van de herder stoort, dat die zich schamen moet en weg moet gaan. 'Ik ben de goede herder en Ik ken de mijne en de mijne kennen Mij.' Zijn stem en zijn leiding eerst **en** daarna en daarom het luisteren van de schapen naar zijn stem maken dat het wordt 'één kudde, één herder' (Johannes 10 : 14-16).

Voor dit artikel is behalve van het in de tekst genoemde nummer van *De Waarheid-vriend* waarin de boodschap voor het eerst is afgedrukt, gehmik gemaakt van een in het nummer van 10 november 1994 verschenen overzicht van 'Reacties op boodschap ds. M.D. Geuze' (82e jg., nr. 44; hiemit het citaat van prof. Graafland in *Ver-antwoord Gereformeerd*, antwoord op de hem aangeboden bundel *Uitdagend Gereformeerd*), en van een interview met ds. M.D. Geuze in *Reformatorschopinieblad Koers* 'Kan de Heere nog iets aan ons kwijt?' (25e jg., nr. 20, 14 okt. 1994).

meditatief

*En hij stelde voor de ark des HE-
REN dienaren aan uit de Levieten:
om de HERE, de God van Israël, te
roemen, te loven en te prijzen.*

1 Kronieken 16 : 4

Er heerst uitbundige vreugde in Jeruzalem. Het is een bonte schare van juichende, springende en zingende mensen. Overal klinkt het geluid van trompetten, cimbalen, harpen en citers. De ark is in de stad van David aangekomen!

Er worden brandoffers en vredeoffers ontstoken. Koning David zegenet het volk in de naam van de HERE. Hij deelt aan iedereen geschenken uit: een brood, een stuk vlees en een druivenkoek. David is hier echt de voorloper van Christus, zijn grote Zoon straks. Christus, die geen vrede- of dankoffers brengt, maar zichzelf offert. Christus, die niet brood en vlees en drank uitdeelt voor tijdelijk leven, maar die zijn eigen lichaam en bloed uitdeelt, het eten en drinken voor het eeuwige leven.

De vreugde en de dankbaarheid is groot. Dat mag toch niet tot deze ene dag beperkt blijven. David gaat ervoor zorgen dat het voortaan feest blijft. Hij neemt een aantal maatregelen voor de eredienst, voor de liturgie.

En die zijn volkomen *nieuw* in Israël. Nog niet eerder werd in de erediensten op zo'n manier gezongen en gemusiceerd.

De Levieten *krijgen* er een taak bij. Zij moeten koorzangers en musici zijn. In liturgisch opzicht begint nu een nieuwe periode. Er worden koren gevormd om de HERE, de God van Israël, *'te roemen, te loven en te prijzen'*. Met daarbij orkesten,

bestaande uit diverse instrumenten: harpen, citers, cimbalen en trompetten.

En ze werden die dag ook meteen ingeschakeld: *'Toen, op die dag, droeg David voor de eerste maal Asaf en zijn broeders op, de HERE te loven'* (1 Kron. 16 : 7). Het lied dat ze zingen is een samenvoeging van diverse psalmen (Ps. 96, 105, 106 en 136). Ze bezingen God om zijn grote en machtige daden in de geschiedenis van Israël. Zijn wonderen aan leiding en bevrijding worden geroemd en geprezen. Aan het eind van dit lied valt ook het volk in met *'Amen!'* En het jubelt: *'Loof de HERE! Halleluja!'* (1 Kron. 16 : 36)

En zo blijft het voortaan. Dit wordt de nieuwe liturgie voor Israël. Nee, David schaft niets af. Hij houdt de eredienst van Mozes in stand: de offers, de dienst van de verzoeining, de altaren, het heiligdom. Maar door deze maatregelen geeft hij er nog meer glans en vreugde aan. Voortaan zingt en hoort Israël in de liturgie ook die nieuwe liederen die apart voor deze liturgie worden gecomponeerd. En het volk zelf *krijgt* in deze erediensten een eigen aandeel en inbreng in de lof van God.

Wat een uitbundige vreugde! En dat al in de oude bedeling!

In het OT was nog zoveel verbor-gen, schaduwachtig. En toch... toch bezong men zo uitbundig Gods lof vanwege de werken en daden die men toen al van Hem gezien had.

Zou de kerk anno 1994 die Gods allergrootste werk kent nl. de komst van zijn eigen Zoon, dan zoveel armoediger haar God te moeten loven en prijzen? Welnee! Als NT-kerk mogen wij vandaag de Here

God nog veel uitbundiger loven en prijzen. In muziek en lied. Ook in onze erediensten.

*'t Rechtvaardig volk in God verheugd,
verblijdt zich en het juicht van vreugd:*

het heeft zijn wens verkregen.

*Het treedt te voorschijn in het licht,
komt juichend voor Gods aangezicht*

en dankt Hem voor zijn zegen.

*Heft Gode blijde psalmen aan,
laat 's Heren volk nu tot Hem gaan,
laat al wat leeft Hem eren.*

*Komt, zingt en speelt, in Hem verblijd,
looft Hem, vervuld van dankbaarheid,*

looft Hem, zijn naam is HERE.

(Psalm 68 : 2 ber.)

Wat mag je eigenlijk aan God vragen? Alles? Zoals ik het onlangs van een kind hoorde: 'Wilt U er voor zorgen dat Sinterklaas veilig in Nederland aankomt?' Of: 'Wilt U m'n ouders vergeven dat zij zo vaak vergeten mij zendingsgeld mee te geven?' Van een klein kind kun je zoiets verwachten, maar als je groter wordt, moet het anders. Of verlies je dan zomaar iets van dat directe van een kind? Worden als de kinderen, heeft dat ook iets met je bidden te maken? Als in de catechisatiemethode 'Ik geloof' het gebed behandeld wordt, komt ook de vraag aan de orde: mag je alles vragen wat je maar wilt? En dat wordt dan op deze manier concreet gemaakt: mag je bidden of je een hoog cijfer mag halen op een proefwerk, of je mag overgaan of je examen halen? Mag je bidden om een stereo-installatie? Mag je vragen of Nederland gaat winnen bij de E.K. of de W.K.?

Niet te krampachtig

Het mooie van laatstgenoemde vragen is dat er een hele duidelijke verbinding wordt gelegd tussen het bidden en de beleavingswereld van de jongeren. Over het gebed wordt soms zo verheven gedaan dat het lijkt alsof bidden buiten het gewone leven staat. Zulke praktische vragen dwingen je na te denken over de manier waarop je dat gewone leven in de omgang met de Here inbrengt. Dat is voor jongeren goed, maar ook voor ouderen. Bidden is: de Here bij alles in je leven betrekken. Bij de aankoop van een huis is die verantwoord? Bij het zoeken naar een baan hoe ben je bezig? Bij de concrete problemen in de opvoeding van je kinde-

ren wat is wijs? Bij de Here is wijsheid te verkrijgen voor al die dagelijkse beslissingen die je moet nemen. Daar wil Hij niet buiten staan. Hij is toch je Vader! En als je eens zou opschrijven, met hoeveel zaken je in het gebed naar de Here toe kunt gaan, wordt het een lange lijst. Maar dat geeft niet. Een week heeft zeven dagen. Maar: geen krampachtigheid in het gebed. De Here is nergens te groot voor. Niet voor dat proefwerk en dat examen. Niet voor de sport en het feest. De Here wil ons als zijn kinderen doen genieten van al het goede dat Hij geschapen heeft. En Hij heeft o.a. ook onze lachspieren geschapen. Daarom ook mogen we Hem bij alle dingen in ons leven betrekken. Daarin mogen we worden als een kind, ook in ons bidden.

Bescheiden en doelgericht bidden

Het moet dan wel bidden blijven. Bidden is heel iets anders dan God dwingen bepaalde dingen te doen. Al biddend maak je je juist afhankelijk van de Here. Een jongen die hard gewerkt heeft voor z'n tentamen, mag bidden om Gods hulp zodat hij een goed cijfer haalt. Maar dat bidden is geen magische kracht die hem bij het examen met de ogen dicht het goede antwoord laat opschrijven. Dat zou een heidense gedachtengang zijn. Bescheidenheid in het gebed dus. Je moet altijd beseffen dat jij op jouw plekje maar een heel klein stukje van de werkelijkheid overziet. En God is veel groter en wijzer dan jij je kunt indenken. Wij proberen soms de Here te overtuigen van iets door een aantal volgens ons goede argumenten te noe-

W wandelen met God

men. Dat mag wel, maar je moet niet denken dat je zo met de Here in discussie kunt gaan. Laat staan dat je Hem ter verantwoording kunt roepen, als Hij het anders doet dan jij had gewild. We moeten niet alleen bescheiden maar ook gelovig bidden. Daarmee bedoel ik dat we ook in ons gebed eerst Gods Koninkrijk zoeken. In het Onze Vader komt de broodvraag niet voor niets pas op de vierde plaats. We bidden om alles wat wij nodig hebben voor onze taak. En dat is voor de één iets heel anders dan voor de ander. Dat heeft te maken met je positie en je opdracht in het leven. En wat ons daarin samenbindt, is dat de Here wordt grootgemaakt in ons leven. Die hartstocht mag ons wel meer beheersen. We bidden vaak nog zo egoïstisch en kortzichtig. Maar als wij ons onvoorwaardelijk ter beschikking stellen van de Here, zal dat ook richting geven aan ons bidden. Dat lijkt misschien wat idealistisch, maar het is wel de kern van het christenleven. Geleerd van de Here Jezus zelf. Lees maar Johannes 12:27-28. Als God in mijn leven tot Zijn recht komt, is mijn leven geslaagd. Hoe het er verder ook uitziet.

Kinderen leren bidden

Volwassenen moeten, ook in hun bidden, worden als de kinderen. Maar ook die kinderen zelf mogen groeien in de omgang met de Here. Dat betekent dat ze op een gegeven moment zelfstandig gaan bidden. Veel ouders blijken er moeite mee te hebben hun kinderen dit te leren. Sommigen schijnen zelfs te denken dat het vanzelf wel gebeurt! Eén van de nare gevolgen daarvan kan

zijn dat ook oudere kinderen nooit verder zijn gekomen dan 'ik ga slapen, ik ben moe'.
Als een kind 6 of 7 jaar is, kan het zelf het gebed leren verwoorden.

Dat kan heel geleidelijk gaan. Bijvoorbeeld op deze manier dat eerst één van de ouders na het **kindergebedje** met eigen woorden de Here dankt en bidt en om vergeving vraagt. En dat op zo'n manier dat het voor het **kind** te begrijpen is. Vervolgens kan dat kind dan vader of moeder het na leren zeggen. Dat klinkt wat schools maar een **kind** heeft behoefte aan een duidelijk voorbeeld. Na een poosje kun je dan je **kind** vragen om zelfstandig te bidden. Het is goed om daar voorlopig bij te zijn zodat je er zo nodig nog even over door kunt spreken. Maar ook als je kind na verloop van tijd 'voor zichzelf' kan bidden, is de taak van de ouders niet afgelopen. Zeker in het begin zul je er op letten of je kind het volhoudt. En ook als je kind de puberteit ingaat, spreekt het niet vanzelf dat het blijft bidden. Ik sprak eens een meisje van 16 jaar dat me vertelde vanaf haar achtste niet meer te bidden, hoewel ze in een meelevend gezin van de kerk opgroeide. **Kennelijk** hadden die ouders er ook geen navraag naar gedaan. Het zit blijkbaar niet zonder meer goed met dat bidden van onze **kinderen**. Ze hebben heel hun jonge leven lang leiding nodig, om te kunnen groeien en toenemen in de Here Jezus.

Bidden blijft leerwerk

Ik heb in een vijftal artikelen aandacht geschonken aan enkele praktische aspecten van het bidden. Ik hoop dat ze een stimulans voor u zijn om de omgang met de Here fris te houden. Ik beseef heel goed dat je er met een paar tips niet bent. En dat niet alleen omdat ons bidden heel sterk samenhangt met heel ons geloofsleven. Maar ook omdat het inzet en discipline vergt om elke dag tijd vrij te maken om

in je gebed daadwerkelijk de Here te weken. Het komt je niet aan-waaien. Een bidder komt nooit van school af. Het leerproces duurt levenslang. Maar het is wel een proces waarin je door Gods genade verder mag komen. Er kan een verdieping in je gebedsleven optreden als je de sleur achter je laat en gaat werken aan een intensievere om-

gang met de Here. En dat is ook de bedoeling van deze artikelen. Een christenleven is zonder gebed niet denkbaar. In het bidden klopt het hart van onze omgang met God. Daarom is het goed je zo nu en dan op je eigen gebedsleven te bezinnen en waar nodig een nieuwe start te maken. Ik hoop dat deze artikelen daarbij wat hulp **kunnen** bieden.

Abonnementsgeld over 1995

Geachte abonnee,

U heeft één dezer dagen de acceptgiro ontvangen, waarmee u het abonnementsgeld over de komende periode kunt voldoen.

*De abonnementsprijs is **niet verhoogd**.*

We danken u bij voorbaat hartelijk voor uw tijdige betaling!

Uitgeverij

OOSTERBAAN & LE COINTRE B.V.

REEDS 140 JAAR

donatus VERZEKERT VERTROUWD

DONATUS,

- is bij uitstek specialist in het verzekeren van **kerkelijke** eigendommen
- verricht gratis inspecties en taxaties door eigen, speciaal opgeleide bouwkundig experts
- is een non-profit **maatschappij**. De winst wordt aan de leden/verzekerden uitgekeerd in de vorm van premie-restitutie. (Over de afgelopen 10 jaar gemiddeld 50%!)
- kent op maat gesneden polisvoorwaarden, zoals een extra-kostendekking indien na een schade het gebouw niet meer voor kerkelijke diensten kan worden gebruikt en naar elders moet worden uitgeweken.

Onderlinge Verzekering
Maatschappij Donatus u.a.

Postbus 5055
5201 GB 's-Hertogenbosch

Telefoon 073 - 122166
Telefax 073 - 890365

Vraag vrijblijvend om een offerte of gesprek, ook als u nog elders verzekerd bent. Het verplicht u tot niets.

Over het vasten 6

Vasten is een bepaalde mate van onthouding. Maar waarvan? Van voedsel (eten en drinken) en van zelfverzorging (luxueuze kleding, lekkere luchtjes). Die concrete invulling komen we in Daniëls voorbeeld tegen: 'smakelijke spijszake at ik niet, vlees noch wijn kwamen in mijn mond en ik zalfde mij in het geheel niet'. Maar moet naast het terrein van voedsel en zelfverzorging niet ook de uiting van seksualiteit genoemd worden?

Als voorbeeld van gedeeltelijk vasten noemt Kivive (dec. 1987, 14): 'Echtparen kunnen zich voor een tijdje onthouden van geslachtsgemeenschap (eventueel in combinatie met andere vormen van vasten)'. Houdt de Schrift ons niet die uitzondering op de regel van de liefde voor? 'Onthoud elkaar het lichaam niet, *tenzij met onderling goedvinden voor een bepaalde tijd, om u te wijden aan het gebed*, maar om daarna weer samen te komen', schrijft Paulus (1 Cor. 7 : 5). We zien hier drie elementen die een vorm van onthouding tot vasten maken:

- een bepaalde tijdsduur (samen afgesproken),
- het doel (ondersteuning van het gebed) en
- onthouding van een natuurlijke behoefte (in dit geval, in plaats van voedsel, de seksuele gemeenschap).

Is ook de seksualiteit een terrein van het geschapene waarop het vasten door christenen moet (kunnen) worden toegepast?

1. Onthouding en ontmoeting

Een eerste situatie waarin onthouding geboden is vinden we in Exodus 19 : 15. *Ter voorbereiding op de unieke ontmoeting met de HERE* bij Sinaï moet het volk zich heiligen en reinigen. In dat verband beveelt Mozes ook: 'Nadert niet tot een vrouw'. Daaruit concludeert men terecht dat de speciaal geboden reinheid onthouding van seksuele gemeenschap inhield. Uit deze omstandigheid vloeien de andere situaties van onthouding voort. Wanneer je de HERE op een speciale manier zult ontmoeten, bijv. in het heiligdom, past intense, eerbiedige voorbereiding.

Basisregel voor het nadenken over situaties waarin onthouding een 'must' is, is in dit verband Leviticus 15 : 18. 'Wanneer een man bij een vrouw gelegen heeft en zaadstorting heeft plaatsgehad, dan zullen zij zich in water baden en tot de avond [dat is een dag] onrein zijn'. Onreinheid wil zeggen: er is een factor van zonde in het spel die afstand tot de HERE (en dus tot het heiligdom) schept. De onreinheid moet en kan worden weggedaan.

Zo houdt de HERE ook onze seksualiteit tegen het licht van zijn

heiligheid. Nee, Leviticus 15 : 18 is geen gebod tot onthouding van gemeenschap. Wel is het een basisregel die a. het volk Israël hielp bepalen wanneer zij tot onthouding geroepen waren. Deze regel helpt ons b. andere situaties van geboden onthouding te begrijpen.

Bij de grens van de dood

Heeft de HERE in de wetgeving voor het echtelijk leven in het OT ook momenten van seksuele onthouding voorgeschreven? Ja, en wel in twee omstandigheden. *Tijdens de dagen van de menstruatie en na een geboorte* werd de vrouw geacht 'onrein' te zijn. Leviticus 12 en 15 vertellen daarover. De HERE wilde met die 'onreinheid' het geslachtsverkeer blokkeren. Dat staat met zoveel woorden in Lev. 18: 'Tot een vrouw in haar maandelijks onreinheid zult gij niet naderen, om haar schaamte te ontbloten' (vs. 19; in 20 : 18 over de vloeijing). Het bloeden is namelijk gezien als 'de bron' van het leven. Bloed wijst op dood, en zo op de bron van de zonde. Hetzelfde geldt voor een fikse periode na de geboorte van een kind. Denk aan de wijze waarop de HERE spreekt van 'het bloed van de geboorte', waarbij we denken aan het levensgevaar bij de geboorte en het vloeien van bloed bij het doorsnijden van de navelstreng (Ezech. 16 : 6).

Heiligheid of hygiëne

Onreinheid spreekt over de verhouding tot de HERE en dus ook tot het heiligdom. Zo beïnvloedt het de verhouding tussen man en vrouw. Als er vandaag **onthouding** (na een geboorte, tijdens de men-

struatie) plaatsvindt is dat, zoals bij de Joden, vooral uit het oogpunt van hygiëne en om de vrouw de tijd te geven te herstellen. Bij een vloeijing of geslachtsziekte spreekt dat natuurlijk voor zich. Toch valt het op dat God bij de maatregel van onthouding niet over het motief van hygiëne spreekt om de onreinheid te vermijden of die op te heffen. Dat iets als onrein bestempeld wordt zegt: denk in deze situatie aan uw verhouding met de **HERE** die heilig is. Dat neemt voor ons natuurlijk niet weg dat onthouding en hygiëne ook op het vlak van gezond verstand liggen. 'Er is een tijd om te omhelzen en een tijd om zich van omhelzen te onthouden', zegt Prediker (3 : 5).

In tijd van oorlog

Het lijkt erop dat ook *in een oorlogssituatie* de manschappen zich van gemeenschap met hun vrouw moesten onthouden. Dat is het derde voorbeeld. We lezen bijvoorbeeld in Deuteronomium 23: 'Wanneer er onder u een man is die niet rein is, tengevolge van wat hem des nachts is overkomen, dan zal hij buiten de legerplaats gaan...' (vs. 10-11). Dat is heel breed en tegelijk fijnzinnig geformuleerd. H. de Jong denkt hierbij **aan** masturbatie (*De evangelische wet 2*, Kok Kampen 1987). Ik verwijs ook naar de natte droom (Lev. 15 : 16). Ook onder oorlogsomstandigheden gold dus het gebod op het wegdoen van onreinheid.¹

Dit gebod **krijgt** nadere concretisering in de situatie waarin David zich met z'n manschappen aan de priester Abimelech presenteert. De priester wil het heilige brood alleen geven 'als de manschappen zich van de vrouwen onthouden hebben' (1 **Sam** 21 : 4). David antwoordt: 'Zeker, de omgang met vrouwen is ons, evenals vroeger, ontzegd, wanneer ik uittrek' (vs. 5). Een ander voorbeeld illustreert nog beter de bewuste keuze achter de daad van onthouding: als Uria, een van de generaals, teruggeroepen is naar Jeruzalem, hoopt ko-

ning David hem bij Bathseba in bed te **krijgen** en zo te verdoezelen dat hijzelf haar kind verwekte. Uria dient de koning van repliek: als mijn mannen op het slagveld zijn, hoe 'zou ik dan naar mijn huis gaan om te eten en te drinken en bij mijn vrouw te liggen' (2 **Sam**. 11 : 11)? Toch beroept Uria zich niet op de wet van God, maar op het fatsoen. Uit vrije wil onthoudt hij zich van genot, solidair met zijn manschappen.

Dat oorlogstijd en seksualiteit elkaar raken is voor ons wel te begrijpen. Meestal zal de soldaat ver van huis geweest zijn (behalve bij verdediging van de eigen stad). Dan is onthouding vanzelfsprekend geweest. Ook dan geldt het 7e gebod, denk aan de hoererij en verkrachting die de eeuwen door het soldatenleven volgden. Maar de bewuste keuze om onthouding tot eer van God toe te passen ging dieper. Het raakte immers eerst al de eenvoudige liefde van de man tot z'n eigen vrouw.

Reinheid en heiligheid

Wanneer gold voor de Israëliet een speciaal gebod tot reinheid en hield dat onthouding van seksuele omgang in? Eerst bij die unieke ontmoeting met de **HERE** en, later, bij het verschijnen voor de **HERE** in de tempel. Het reinheidsmotief heeft genoeg te zeggen over onze seksuele beleving en over de roeping om heilig (toen in het heilighdom, nu in gebed) voor God verschijnen. Het tekstbewijs voor onthouding is waardevol, ook al menen wij dat deze reinheidsgeboden als zodanig door de Geest zijn opgeheven (Hand. 10). We komen uit bij de heiligheid in de ontmoeting met de **HERE**. En dat is toch het gebed! Zo komen we bij 1 **Corinthe** 7 : 5 waar ook van het gebed sprake is.

2. Huwelijk en gebed

In 1 **Corinthe** 7 noteert Paulus de Bijbelse regel voor de beleving van seksualiteit. 'De man kome jegens

de vrouw zijn echtelijke verplichtingen na en evenzo de vrouw jegens haar man' (vs. 3). Op die goede regel geldt één uitzondering: 'Onthoudt dat elkaar niet, tenzij met onderling goedvinden (en) voor een bepaalde tijd om u te wijden aan vasten en gebed, maar om daarna weer samen te komen' (voor de toevoeging 'vasten' op de NBG-vertaling verwijs ik naar mijn derde artikel in *deze reeks*). De uitzondering moet bepaald worden 1. met onderling goedvinden, 2. met een beperking van tijd ('een goede, passende periode') en 3. met het doel om te vasten en bidden.

J. van Bruggen formuleert het sterker: de onthouding heeft een **tweeledig doel**, namelijk om te bidden en vasten én om daarna weer in gemeenschap samen te komen. Hij benadrukt dit in zijn **ethisch-pastorale studie** over 1 **Corinthe** 7, omdat hij het verband tussen bouwen aan je huwelijk en bidden wil aantonen. In de stad **Corinthe** liep het huwelijk op allerlei punten gevaar. Waartoe moest het vasten en bidden dat onthouding van gemeenschap omvatte, dienen? Er was tijd nodig voor de mensen in die stad om weer in het huwelijk te leren leven, zoals de apostel schrijft. 'Daarom voert de apostel als het ware een sluis in waardoor men terug kan keren' (30). Pastoraal is dit vers dus gericht op herstel van de beschadigde verhoudingen in het huwelijk. Ook het 'om daarna weer samen te komen' (in **liefdesgemeenschap**) is een doel van de onthouding en het gebed.

Bidden of vrijen

In deze tekst zien we dat onze seksualiteit in het nieuwe verbond niet perse van het terrein van vastenpraktijk uitgesloten is. Ook dat stukje van het genot van de goede schepping kunnen we tijdelijk laten liggen. En opnieuw is het doel, ook van dit vasten: **tijd nemen voor het gebed**. 'Om u te wijden aan' betekent niet **een** bijzondere toewijding, maar ge-

woon: ergens tijd voor nemen. Tijd maken om te bidden met het oog op het huwelijk moet er minstens zijn. Een bijzondere nood kan maken dat het bidden voor het vrijen moet gaan.

In het verband van 1 Corinthe 7 is dit – onthouding om te vasten en bidden – geen vreemd element. Integendeel, Paulus heeft zijn betoog ingezet met te schrijven: 'het is goed voor een mens niet aan een vrouw verbonden te zijn'. Ongehuwd blijven is een mogelijkheid, even menselijk als trouwen. Alleen, ongehuwd blijven betekent: je niet aan seksuele relaties (want dat staat gelijk aan hoererij) overgeven. J. van Bruggen zegt over 1 Corinthe 7: 'Het lijkt wel alsof de apostel twee lijnen gelijktijdig wil vasthouden. De lijn van de onthouding en die van het volledige huwelijk' (10). Mogelijk was men in Corinthe een extreme seksuele onthouding, zelfs van het huwelijk op zich, gaan stellen.

Tijdelijke onthouding van het voedsel in het kader van het bidden kan dus uitgebreid worden tot onthouding van het genieten van de liefde. In de exegese van Van Bruggen is het vasten en bidden op hetzelfde doel gericht: men onthield zich van gemeenschap om die weer zuiver te kunnen beleven. Kan er naar analogie van 1 Corinthe 7 : 5 ook een ander gebedsdoel zijn dat ons ertoe brengt het vrijen op te schorten?

Onthouding

Om bij het vasten altijd aan onthouding van gemeenschap te denken ligt dus niet voor de hand. Dat gebeurt alleen als de aanleiding tot het gebed in het huwelijk zelf ligt. Maar met 1 Corinthe 7 : 5 als illustratie kan seksuele onthouding een vorm van het vasten zijn. De bijzondere omstandigheden die Paulus in de stad en kerk van Corinthe aanwezig wist, geven aanleiding om op zoek te gaan naar andere of vergelijkbare bijzondere omstandigheden rond het huwelijksleven in ons eigen leven en in onze tijd. Er zijn omstandigheden te noemen die *onthouding* van de gemeenschap nodig maken. J. Douma schrijft algemeen: 'In een goed huwelijk zullen man en vrouw ook weten wat zelfbeheersing is, die om seksuele onthouding vraagt. En dan niet alleen vanwege de reden die Paulus opgeeft voor tijdelijke onthouding (zich wijden aan het gebed, 1 Cor. 7,5: voor wie is dat nog een reële reden?), maar om redenen die van allerlei aard kunnen zijn en die voortvloeien uit onbaatzuchtige en elkaar ondersteunende liefde' (*De tien geboden III*, 31v). Maar onze invalshoek is niet onthouding op zich, maar onthouding als ondersteuning van het gebed. Alleen dan is onthouding een vorm van vasten die op God gericht is. In het volgende, laatste artikel hoop ik een paar voorbeelden te geven hoe het afzien van gemeenschappen concentratie op het gebed vandaag verbonden kunnen worden.

Literatuur

Over onthouding zie: J. Douma, *Seksualiteit en huwelijk*, Van den Berg, Kampen 1993, 127v; 161 (over algehele of periodieke onthouding); *De tien geboden III*, Van den Berg, Kampen 1989, 31v; B. Maarsingh, *Het huwelijk in het Oude Testament*, Bosch & Keuning, Baarn 1963, 72-74. Over 1 Cor. 7 : 5 zie J. van Bruggen, *Het huwelijk gewogen. I Korinthe 7*, Ton Bolland, Amsterdam 1978, 29-31.

¹ Het is mij een raadsel hoe J. Douma als 2e bewijstekst Num. 31 : 16vv kan aanvoeren (in: *Huwelijk en seksualiteit*, 128). Daar gaat het over de executie van Midjanitische vrouwen 'die gemeenschap met een man gehad hebben' (zie ook Richt. 21 : 11v). Het motief om deze vrouwen te doden is dat zij (collectief) verantwoordelijkgeacht worden voor Israëls afval bij Baal-Peor. De reinigingsceremonie die volgt (vs. 19v) wordt niet gemotiveerd met seksuele beleving van de soldaten, maar met het feit dat zij mensen gedood hebben.

Postzegel- en munthandel VAN TRIEST B.V.

Molenstraat 83 - 6712 CT Ede - tel. 08380-18074

Verzamel postzegels
van het land van de Bijbel

**Israël heeft ook
uw steun nodig**

Prijslijst Israël postfris met tab.

Complete jaargangen incl. bloks, zonder A-nrs.

1954	f 24,75	1974	f 7,50
1955	— 9,75	1975	— 11,—
1956	— 14,50	1976	— 15,—
1957	— 3,75	1977	— 18,50
1958	— 7,50	1978	— 24,50
1959	— 11,—	1979	— 15,—
1960	— 95,—	1980	— 30,—
1961	— 45,—	1981	— 32,50
1962	— 47,50	1982	— 39,—
1963	— 61,—	1983	— 57,50
1964	— 42,50	1984	— 47,50
1965	— 22,—	1985	— 72,50
1966	— 40,—	1986	— 70,—
1967	— 12,50	1987	— 69,50
1968	— 14,75	1988	— 72,—
1969	— 19,75	1989	— 95,—
1970	— 27,50	1990	— 75,—
1971	— 41,50	1991	— 75,—
1972	— 30,—	1992	— 72,50
1973	— 27,50	1993	— 59,50

Oudere uitgaven 1948 t/m 1953 uit voorraad leverbaar.

Vraag prijsopgaaf.

Wist u, dat ... wanneer u een abonnement neemt, u de nieuwe uitgaven tegen de nieuwtprijs ontvangt?

D.w.z. voordeliger dan op de lijst wordt vermeld!

Tevens ontvangt u gratis Nederlandse vertalingen over de nieuwste postzegels van Israël! Bij aankoop van f 100,— ontvangt u de nieuwe catalogus Israël 1994 geheel gratis!

Diverse aanbiedingen:

Postzegels + munten van Nederland
Albums, insteekboeken, etc.

Vraag de gratis prijslijst aan!

Wij verzenden franco (met mooie frankering).

Kerk in orde

Volgens onze kerkorde mogen wij in de kerkdiensten alleen psalmen zingen in een berijming die door de generale synode is aanvaard. We mogen ook alleen maar de gezangen zingen die door de synode zijn goedgekeurd. Zo staat het in artikel 67 KO.

Maar waarom? Past dit eigenlijk nog wel in onze tijd? Worden de kerken hier niet te strak gebonden? Kunnen we zulke dingen niet gewoon in elke plaatselijke gemeente beslissen?

In dit artikel ga ik nader in op de kwestie van kerkorde en kerkzang. Daarmee geef ik een vervolg op wat ik vorige week in de rubriek **Kerkelijk Leven** schreef over kerkorde en liturgie.

Doelbewuste binding

Waarom hebben de plaatselijke gemeenten zichzelf gebonden aan een gezamenlijke regeling voor wat ze zingen in de erediensten? Daar zijn verschillende redenen voor. Het heeft allereerst te maken met de *kwaliteit* van de liturgie. We moeten in de kerk geen psalmberijmingen en gezangen hebben, die van slechte kwaliteit zijn. Kreupel rijmwerk bijvoorbeeld, of een berijming die met de oorspronkelijke bijbeltekst slordig omspringt. Of vrije verzen met taal- en stijlfouten of met een beeldspraak die mank gaat. We willen als kerken graag de kwaliteit van ons lofoffer aan de HERE bewaken. Bovendien zit er in artikel 67 KO. een stuk bewaking van de *eenheid en zuiverheid in de leer*. De kerken hebben een gezamenlijke belijde-

nis. Ze zorgen voor toezicht op de prediking van de predikanten en op de leer van ambtsdragers en gemeenteleden. Maar die bijbelse boodschap wordt ook in berijmde psalmen en in gezangen onder woorden gebracht.

Als de psalmberijmingen en de liederen in de kerk niet overeenkomen met wat de Schrift zegt, dan kunnen zulke onschriftuurlijke verzen middelen worden om de gemeente te vervreemden van de gezonde leer van Gods Woord. De Delfzijlse 'verver' Jacobus Klok had dat heel goed in de gaten, toen hij in het voorjaar van 1834, een half jaar vóór de Afscheiding, een boekje tegen de hervormde gezangenbundel (1807) publiceerde. Ds. Hendrik de Cock schreef er een voorrede voor. Klok noemde de gezangen: 'Sirenische minneliederen, om de Gereformeerden al

zingende van hun zaligmakende leer aftehelpen' (blz. 74).

Dat was scherp. Maar ook scherp gezien! Want inderdaad, een lied, met melodie en al, steeds weer gezongen, laat een kerkmens niet onberoerd. Je maakt het je eigen. Het lied heeft een heel bijzondere kracht. Het is niet waardevrij. Het grift een boodschap in je ziel. Dat zie je in de kerkgeschiedenis. Dat merk je ook in je eigen leven. En je merkt het bijvoorbeeld bij je kinderen!

De uitdrukkingen, de manieren van zeggen, de denkrant van een lied, ze slijpen door het zingen zich bij ons in. Ze hebben invloed. Opvattingen en gevoelens over God en over de weg van het heil ontstaan bij ons beslist niet alleen door bijbellezen en preken horen. Ze worden óók gevormd door wat we in de kerk en thuis en op school zingen.

En als we dan in de kerk liederen met verkeerde elementen zouden hebben, die we jaar in jaar uit zingen, dan kan daardoor bijvoorbeeld een verkeerd beeld van God bij ons ontstaan. Verkeerde manieren van zeggen kunnen ons denken en geloven scheefftrekken. Met alles wat er verder volgt.

Het lied heeft een heel bijzondere kracht. Het grift een boodschap in je ziel.

Vandaár ons artikel 67 KO. Dat is geen onbegrijpelijke en overbodige synodale regelzucht. Maar het is gezamenlijke zorg voor de *bewaring van het schriftuurlijk geloof ook in onze kerkzang*. Dáárom heb-

ben de kerken gezegd: *dit* doen we samen. Op dit punt houden we ons allemaal aan dezelfde richtlijnen. Zo helpen we elkaar om te blijven bij het gezonde evangelie. Uniformiteit heeft hier dus een geestelijke waarde. Ze dient de opbouw van de gemeente.

Plaatselijke onmondigheid?

Maar met het vaststellen van de positieve strekking van art. 67 zijn we er niet. Er zijn bij dit stukje kerkrecht wel een paar verdere vragen te stellen. Ik laat dan de psalmberijming even terzijde en spits het verhaal toe op de gezangen.

De gezangenbundel van 1807: 'Sirenische minneliederen, om de Gereformeerden al zingende van hun zaligmakende leer aftehelpen'

Iemand vraagt: zijn de plaatselijke kerken dan zo onkundig en **onmondig**, dat daar geen gezang kan worden gezongen zonder goedkeuring van een synode?

Stel je voor, er wordt door een gereformeerde dichter een fraai avondmaalslied gedicht. Het wordt met melodie en al in *De Reformatie* afgedrukt. Een ouderling en twee gemeenteleden in Uddelerheide belten hun dominee erover op. Ze zijn enthousiast. En ze vragen: kunnen we dat volgende week aan het avondmaal in de kerk niet zingen? Dat kan makkelijk: we leggen het zo op de kopieermachine! De predikant wil het zelf eigenlijk ook wel graag. Maar helaas, het mag niet. Eerst moet de synode... etcetera. Daar ga je met je enthousiasme! Hier wordt – zo voelt men dat – iets goeds, iets moois, iets waardevols in Uddelerheide door die akelige kerkorde de grond in geboord. Er blijft dan alleen nog maar een (surrogaat-)oplossing

over: we zingen het vóór de dienst, vóór de 'handdruk'

Iets moois in Uddelerheide door de kerkorde de grond in geboord?

Dat roept natuurlijk vragen op. Zou een gereformeerde kerkeraad anno 1994 zo onbekwaam zijn, dat hij zelf plaatselijk niet kan beoordelen of dat gezang schriftuurlijk is of niet? We leven toch niet meer in een 16e-eeuwse opbouw-fase van de kerk? En het lied heeft nota bene in *De Reformatie* gestaan! Zo'n redactie laat toch ook maar niet alles afdrukken?!

Volgens mij kan hier inderdaad bij de huidige stand van ons kerkelijk leven en van de techniek iets gaan wringen. De strekking en bedoe-

ling van artikel 67, daar kunnen we vandaag nog van harte achter staan. In onze discussies moeten we die dan ook nadrukkelijk honoreren! De goede kerkordelijke bescherming tegen slechte kwaliteit, tegen verbastering van het (zingend) belijden en tegen indpendente wildgroei moeten we niet prijsgeven. Af en toe is het ook echt nodig, dat we elkaar in Uddelerheide en in andere gemeenten daaraan herinneren.

Maar dan zou de concrete kerkrechtelijke invulling er evengoed nog wel iets anders uit kunnen zien. Moderne financiële en technische middelen maken immers snelle vermenigvuldigingen gebruik van liederen mogelijk. We komen op woensdag een mooi en verantwoord lied tegen. We halen het vrijdag over de kopieermachine, leggen zaterdag een exemplaar op alle stoelen in de kerk en kunnen het aanstaande zondag zingen.

In zo'n tijd en met zulke middelen is het de vraag, of de goede strekking van art. 67 alléén maar kan worden gehonoreerd langs het langzame tijdpad van een behandeling op generale synodes en in de vorm

van één, alles omvattend en maar moeizaam veranderbaar kerkboek

Alternatieven

Er zijn binnen de grenzen van het principe van art. 67 KO. voor de kerkrechtelijke regeling van de gezangen-materie wel alternatieven denkbaar. Ik noem er twee.

De huidige kerkorde-tekst: 'de gezangen die de synode heeft goedgekeurd' sluit m.i. niet uit, dat onze synodes méér gezangen goedkeuren en vrijgeven dan die in ons *Gereformeerd Kerkboek* zijn opgenomen. Een synode zou ook uit andere liedbundels een aantal gezangen kunnen aanwijzen, die in de kerken gezongen mogen worden. Dus niet direct een nieuwe bundel, maar eenvoudig een aanvullend lijstje. De synode kan dan waar nodig ook maatregelen nemen voor de naleving van de auteurswet. En de kerken kunnen plaatselijk dan nog beslissen, of en op welke wijze zij zulke liederen willen gebruiken. Een variant hierop gaat als volgt. Een generale synode kan regelen, dat de liederen van het aanvullende lijstje in een supplement bij het kerkboek worden afgedrukt en algemeen verkrijgbaar gesteld. Er is nog een andere benadering denkbaar. De kerken zouden kunnen afspreken, dat de toetsing van te zingen gezangen die niet in ons kerkboek staan, voortaan op het niveau van de classis of van de particuliere synode plaatsvindt.

Met de regel van art. 67 KO. helpen we elkaar om ook in de kerkzang te blijven bij het gezonde evangelie.

Dan ontstaan er tussen de kerken uiteraard onderlinge verschillen in wat er gezongen wordt. Je kunt dat jammer vinden. Maar er is dan wel voldaan aan het vereiste van bovenplaatselijke toetsing met het oog op de zuiverheid en eenheid in de leer.

Principieel gezien is daar niets mis mee. De **kern** waar het in art. 67 om gaat, is daarmee gehandhaafd. En wat de plaatselijke verschillen betreft, die zijn er wel méér. Er wordt in elke gemeente 's zondags verschillend geprekeet en gebeden. En er zijn ook verschillen in de regelingen voor verkiezingen en voor kerkvisitatie, om maar iets te noemen.

Een alternatief: niet direct een nieuwe bundel, maar eenvoudig een aanvullend lijstje.

Een dergelijke benadering zou misschien ook winst kunnen opleveren. Juist door afwisseling en beweging in onze liederenschat wordt een bewust en hartelijk zingen en beleven bevorderd. De kerkleden worden er op plaatselijk niveau meer bij betrokken. En we vermijden de indruk, dat een **kerklid** onder ons alleen maar kan bestaan als het ouder dan veertig jaar is en door minstens drie synodes deugdelijk is bevonden.

Er hoeft geen vervelende spanning tussen kerkorde en kerkzang te zijn.

Nuchterheid

Ik besef, dat de genoemde **alternatieven** ook wel hun nadelen hebben. Daarom kan ik me voorstellen, dat de kerken de mogelijkheid van een lijstje van liederen náást het kerkboek of van een supplement bij het kerkboek of van verschillen per classis of provincie na goede overweging toch afwijzen. Artikel 67 zal dan blijven zoals het is. Maar dan hoop ik wel, dat het nadenken hierover leidt tot een helder besef: artikel 67 rust niet van A tot

Z op bijbelse voorschriften. Juist om dat te illustreren, heb ik een paar alternatieven geschetst. Hier zijn niet uitsluitend onveranderlijke schriftuurlijke principes in geding. De concrete bepaling van art. 67 is voor een belangrijk deel een kwestie van voorkeur en wijsheid en van onderlinge afspraak: wat vinden we (ook op praktische gronden) het meest wijs en verstandig en werkbaar? Wat dient de opbouw en eenheid van de kerk het meest? **Voorstanders** van het bestaande beleid moeten daarom niet te zware

woorden spreken, alsof zo'n kerkorde-regel zo ongeveer de waarde heeft van een gebod van Godswwege. En **tegenstanders** moeten er niet tegenáán gaan, alsof art. 67 alleen maar een onzinnige regel geeft, waar we nodig van af moeten.

De vormgeving van het kerkelijk beleid inzake gezangen is een middelmatige zaak. Wanneer we nuchter en onbekrompen de kerkorde lezen en uitleggen, hoeft er geen vervelende spanning tussen kerkorde en kerkzang te zijn!

Jo Budding

Schatten die te delven zijn

'Een Bijbel van tien bladzijden'. 'Achtien jaar...' of 'Donor-zijn!', is een greep uit de pakkende en indringende onderwerpen van Jo Budding. De auteur is belijdend lid van de Christelijk Gereformeerde Kerk te Veenendaal. Hij is één van de medewerkers van 't Keerpunt, een christelijke hulporganisatie voor mensen in probleem-situaties te Veenendaal.

Dit boek waarvan de inhoud, voor jong en oud, waard is om te doordenken of zich over te bezinnen, kunnen we u van harte aanbevelen.

144 pagina's, gebonden, f 28,-.

Ook verkrijgbaar bij de boekhandel.

Oosterbaan & Le Cointre B.V.

Postbus 25, 4460 AA Goes, Telefoon 01100-15591, Fax 01100-16492

met voor het goede boek

Assendorperstraat 73
8012 DG Zwolle

Tel 038 219802 b g g 210090 Voor al uw (studie)boeken

boekhandel goedhart

meegelezen

Geloof is geen inspanning, maar een rustige zekerheid: wat er mij ook overkomt, God blijft bij mij.

Dat maakt *niet* berustend in de zin van: je doet niks meer om iets te beïnvloeden. Maar het maakt rustig: waar ik ook invloed op kan hebben, Gods invloed is vele malen groter; Hij sticht het heil ook voor mij.

Dat wij een kind van God mogen zijn, wordt gekenmerkt door Gods verbond met ons. We vieren dat bij de doop heel sterk. Het verbond is een gave van God. Het verbond is van God, gaat van Hem uit en is ook gericht op ons: 'Ik zal mijn verbond oprichten tussen Mij en u en uw nageslacht...' Daarom horen we drie keer de eerste persoon: 'Ik', 'Mijn' en 'Mij' – dat gaat duidelijk over God, de handelende Persoon.

Bij de doop wordt ook sterk duidelijk, dat wij in de naam van de **drieënige** God in de verlossende heerschappij van de Heer geplaatst worden. Daarbij zal met name de Heilige Geest ons helpen en sturen in die **richting**, dat we ook daadwerkelijk gaan ervaren, dat we een kind van God zijn!

Daarbij hoort, dat we gaan leven op zo'n manier, dat we ons ook gaan gedragen als een kind van de Heer. Over dat gevoel van leven als een kind van de Heer, daarover gaat dit artikel.

Opmerkelijk

Voor mij is het typisch gereformeerde in de christelijke geloofsbeleving, dat we willen leven bij Gods Woord en daarvan vernieu-

Ervaring: geen maatstaf voor de waarheid

Het november-nummervan *Credo* is gewijd aan het thema *geloofservaring*. In de introductie schrijft ds. B. van Oeveren:

Onlangs verscheen een boek: *De charismatische verwarring*, waar in het eerste hoofdstuk de vraag wordt gesteld, welke ons in dit **themanummer** o.a. bezighoudt: 'Is *ervaring* een juiste maatstaf voor de waarheid?'

De schrijver, John MacArthur, constateert, hoe velen de neiging hebben de waarheid af te meten aan de eigen **ervaring** in plaats van aan de Schrift. De persoonlijke ervaring vormt dan de basis van hun 'geloofssysteem' en niet het Woord van God. En dat is nu precies het tegenovergestelde van wat het zou moeten zijn. Ons gelóóf in de Here Jezus verschaft de basis voor onze ervaringen.

Worden hiermee alle ervaringen als van nul en generlei waarde beschouwd? Integendeel: ze zijn zelfs de wezenlijke kenmerken van het geloof. MacArthur schrijft: 'Mijn geestelijke ervaringen zijn voor mij diepe, overstelpende en levensveranderende gebeurtenissen geweest. Denkt u alstublieft geen moment, dat ik een koud, levenloos geloof verdedig dat alleen maar gebaseerd is op een dorre geloofsbelijdenis of op één of ander leeg ritueel'.

De apostel Petrus heeft een aantal geweldige ervaringen gehad. Zo was hij bijvoorbeeld ooggetuige van Christus' verheerlijking op de berg. Maar bouwde hij nu zijn geloof op zulke ervaringen? Leest u maar eens wat er in 2 Petrus 1 : 19 staat: 'En wij achten het profeti-

sche woord daarom des te vaster en gij doet wèl er acht op te geven als op een lamp die schijnt in een duistere plaats'.

Een betere vertaling van de Griekse tekst luidt: 'wij hebben het profetische woord, dat nog vaster is'.

Vaster dan wat? Dan onze persoonlijke geloofservaring!

Petrus vertelt, dat de verheerlijking op de berg een geweldige ervaring was, maar zo zegt hij: de profetische geschriften zijn een betrouwbaarder bewijs voor mijn geloof.

Hoewel hij met eigen ogen de Here Jezus in Zijn heerlijkheid gezien had, was de apostel er zeker van, dat het Woord van God, dat door mensen die door de Heilige Geest gedreven werden, was opgetekend, een vaste basis en een sterk houvast voor zijn geloof vormde.

De nabijheid van de HERE ervaren

Verderop in dit nummer van *Credo* schrijft ds. W.J.W. Scheltens een artikel over *de manier waarop we ons geloof kunnen ervaren*:

In dit artikel wil ik u uitnodigen na te denken over de wijze, waarop we ons geloof kunnen ervaren.

Voor mij is daarbij het belangrijkste, dat je voelt, hoe het geloof een geschenk van God is. Geloven is geen bezigheid die je zelf in de hand hebt. Geloven is niet een doe-het-zelf-activiteit.

In Efeziërs 2 : 8 lezen we: 'Want door genade zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God'.

Geloof is meer geschenk dan prestatie!

wende kracht in heel het leven willen laten doorwerken.

Daarbij vind ik het opmerkelijk, dat je dat ook tegen kunt komen bij mensen, die niet altijd in de gangbare paden van het gemeentelven wandelen. Ik denk aan iemand, die te horen kreeg van de dokter, dat op het levenseinde moet worden gerekend. En dat signaal werd opgepakt als een aanmoediging om de laatste maanden van het leven op aarde ook als zodanig goed te benutten. In geestelijke zin werd nagedacht over 'het testament' aan de nabestaanden. Dat dezen een bericht van de Levende zouden blijven vernemen via een mens, die hen is voorgegaan op de weg van het sterven in de verwachting van de opstanding in Christus. (.,.)

Meer dan grond onder je voeten

Wat is nu een hartelijke geloofsbeleving?

Dat je voelt grond onder de voeten te hebben?

Dat is een belangrijk gevoel.

In Psalm 90 kun je dat zo mooi zingen:

'Wij mogen bouwen op de vaste grond van uw beloften en van uw verbond.'

Toch is geloof meer dan een houvast.

Het is een bron om uit te putten.

Maar als de kracht tot putten je ontbreekt, is het geloof het vertrouwelijke middel in de handen van God, die zich bij jou betrokken weet. En in dat geloof kan het gevoel groeien, dat je toch veilig bent in de armen van de God van Abraham, Isaäk en Jakob. Dat de Vader van onze Here Jezus Christus ons kent en niet laat vallen. Dat wij een belofte hebben van het eeuwige leven bij de Heer in de nieuwe hemel en de nieuwe aarde, waar gerechtigheid zal wonen.

Wie grond onder de voeten voelt, krijgt kans om verder te lopen.

Maar wie niet meer gaan kan, die mag de nabijheid van de Heer ervaren, die ons losmaakt van onze zonden en onze ongerechtigheden. Zo

maakt Hij ons tot mensen, die hun rechtvaardiging dankzij het volbrachte werk van Christus mogen beleven.

En als...

En als ik het nu niet beleef?

Dat is jammer. Maar denk nu nooit, dat ons beleven voorwaarde is voor het geven van liefde door de Here God.

Gesprek met Nederlands-Gereformeerden?

In *Opbouw* van 18 november schreef ds. W. Smouter een artikel over onder andere het boekje van A. Kamsteeg getiteld *Een breuk te ver*. Zoals ik het zie, vraagt het boekje van Kamsteeg om een kritische bespreking, al is zijn bedoeling uitstekend: weer bijeenkrijgen van wie bij elkaar behoren. Voor dit moment is het de moeite waard – ook kritisch – kennis te nemen van wat ds. Smouter naar aanleiding van Kamsteegs beschouwingen schrijft. Kamsteeg wil niet beweren dat in de jaren zestig geen strijd tegen confessioneel relativisme moest worden gevoerd. En ook niet dat er hier en daar geen hang bestond naar kerkelijk relativisme. Maar:

Hij vindt dat de meeste bestrijders van de Open Brief te weinig moeite hebben gedaan om zich in te leven in de gedachtenwereld van de auteurs en merkt daarbij op: 'dat die auteurs – omgekeerd – hetzelfde hadden moeten doen ten aanzien van hen die grote zorg hadden over confessioneel relativisme, doet daaraan niets af' (pag. 63).

Wie staat er op?

Bij die laatste zin wil ik aanknopen en deze gedachte in breder perspectief plaatsen. Het boekje van Kamsteeg is één uit een hele reeks pogingen van vrijgemaakte zijde om met het verleden voor God en mensen in het reine te komen. Ik zou zo ontzettend graag zien, dat daar van onze kant nu eens royaal en zonder reserves op werd gerea-

geerd. Toen een paar jaar geleden de Synode van de Gereformeerde Kerken een brief met schuldbelijdenis over de Vrijmaking deed uitgaan, toen vonden we de vrijgemaakte reactie maar erg mager. Maar wat doen wij nu zelf? Ja, ik weet het wel: bij de Vrijgemaakten is nog lang niet iedereen aan herbezinning toe en er is dan ook bepaald geen synodale uitspraak in die richting. Maar moeten we daar dan echt op wachten? In het licht van de verschillende vormen van spijt- en schuld-betuiging die we gehoord hebben vind ik het moeilijk te verteren wanneer van onze kant alleen geteld wordt wie er hun mond nog houden.

Velen van ons zijn in de jaren zestig slachtoffer geworden van ellendige procedures. Is dat het enige wat er te zeggen valt? Ik maakte het een paar jaar geleden op een regio-vergadering mee dat een kerk berichtte over contacten met de Vrijgemaakten en dat een collega onmiddellijk reageerde: 'je mag wel uitkijken, want als je ze de hand geeft moet je je vingers natellen'. Zou die houding (die ik weinig christelijk vind) er destijds aan onze kant helemaal niet geweest zijn? En is er bij ons bezinning geweest over de vraag of er aan onze kant ook onnodige provocatie geweest is?

Deze dingen vraag ik niet omdat ik een program van hereniging duidelijk voor ogen zou zien. Kerkpolitiek heb ik er niet mee voor, alleen al omdat ik denk dat je daar nog minder mee bereikt dan met gewone politiek. Maar er ligt wel een dringend advies van onze Heiland om je met elkaar te verzoenen vóórdat je bij de rechtbank komt. Het lijkt me wijs om daar niet veel langer mee te wachten.